విలోమ విలువలు

కె.విరాజ్

నేను భాస్కర్ బంగళా చేరేసరికి సాయంకాలం ఆరైంది. నదివొడ్డున చిన్న గుట్టమీద బ్రిటిష్ వారి అభిజాత్యాన్ని ప్రతిబింబిస్తూ ఇండోయూరోపియన్ స్టైల్లో కట్టిన పెద్ద బంగళా. చుట్టూ తోట. గుండ్రటి స్థంబాలు, అర్ధవృత్తాకార ఆర్చీలతో విశాలమైన వసారాలు, ఎత్తైన పైకప్పు. దిగువలో పారుతున్ననది కనిపించేట్టుగా కిటికీలు.

భాస్కర్ వసారాలో బల్లముందు కూర్చుని ఆఫీసు ఫైళ్లు చూసుకుంటున్నాడు. పక్కనే పియ్యే కాబోలు నిలబడి ఏదో వివరిస్తున్నాడు. నన్ను చూసి చదువుతున్న ఫైలు మూసి, నవ్వుతూ “ప్రయాణం బాగా జరిగిందా? కారు సమయానికే స్టేషనుకొచ్చిందిగదా" అంటూ వచ్చి చెయ్యి కలిపాడు. ‘ఆరోజుకు పనిచా’లని పియ్యేను ఇంటికి వెళ్లిపొమ్మన్నాడు.

ఇద్దరం అక్కడే ఉన్న పేము కుర్చీల్లో కూర్చుని కబుర్లలో పడ్డాము. వంటమనిషిని పిలిచి టీ, బిస్కట్లు తీసుకురమ్మన్నాడు. నదిమీదుగా వస్తున్న చల్లగాలి తోటలోని పూల సువాసనలను కలుపుకుని మత్తుగా వీస్తోంది.

“బ్రిటిష్ పాలకులు అడవిలోవున్నా వాళ్లక్కావల్సిన సౌకర్యాలు కళాత్మకంగా అమర్చుకునేవాళ్లనుకుంటా” అన్నా, పాతబడినా వన్నెతగ్గని బంగళా ఇంటీరియర్స్ చూస్తూ.

“మేముకూడా దొరలమేగా. వీటిని యింకా సుందరీకరించుకున్నాము” అని నవ్వి “బ్రిటిష్ వాళ్లనైతే సాగనంపగలిగాముగాని వాళ్లు వాళ్లజాగ్రత్త కోసం మనచుట్టూ బిగించిన చట్రాలను మాత్రం వదిలించుకోలేకున్నాము” అన్నాడు భాస్కర్.

“యిక్కడెలావుంది?” అన్నాను. భాస్కర్ నిజాయతిగా నిక్కచ్చిగా ఉంటాడు. అందుకే రెండుమూడేళ్లకోసారి బదిలీ అవుతూంటాడు. ముందువాడి అవినీతి శృతిమించి పైవాళ్లకు ప్రమాదకారి అయ్యాక మంటలార్పడానికి ఇతన్ని వేస్తారు.

“యెక్కడైనా అదే కథ. నాముందిక్కడ పనిచేసిన దీనదయాళ్ గారికి ‘తిమింగల’మని పేరు. యిక్కడి పైస్థాయి వుద్యోగుల్లోని కొంతమంది అత్యాశాపరులక్కూడా ఆయన వ్యవహారం కలిసొచ్చింది. వలస పాలకుల్లాగే యీదొరలూ మన సమాజంతో సంబంధాన్ని తల్లకిందులుగా విలోమంగా కొనసాగించారు. యిలాంటివాళ్లకు దెబ్బతింటున్నది మనసమాజమే అన్న స్పృహ వుండదు కాబోలు. వీళ్లను దారిలో పెట్టడానికి సంవత్సరం పట్టింది. స్వతంత్రం వచ్చినప్పట్నుంచీ చాలాచోట్ల యిదంతా వొక సమాంతరవ్యవస్థగా కొనసాగుతోంది. యిలాంటివి మీలాంటి సామాజికశాస్త్రవేత్తలు పరిశోధించలేదనుకుంటా” అన్నాడు భాస్కర్.

“స్వతంత్రమైతే వచ్చిందిగాని, గాంధీగారితరంతోనే ఆ సంస్కరణలూ పోయాయి” అన్నాను టీకప్పు అందుకుంటూ. భాస్కర్ వంటమనిషికి ‘థ్యాంక్స్’ చెప్పి టీకప్పు తీసుకున్నాడు.

“దయాళ్ గారు అవినీతిపనుల్లో తనెక్కడా దొరక్కుండా వుండడానికి కొంతమంది కిందిస్థాయి వుద్యోగులను యిరికించాడు. ప్రాథమిక అవసరాలను తీర్చలేని పేదరికం మనిషిచేత యేదైనా చేయిస్తుంది. దాన్ని యెలా ఎక్స్ ప్లాయిట్ చేయాలో మనదొరలకు బాగాతెలుసు. నేనిందాక చూస్తున్న ఫైలు అలా యిరుక్కున్న వొక నిర్భాగ్యుడిదే. అదిగో ఆ పూలచెట్లలో పనిచేస్తూంది చూడు ఆమె భర్తది” నిట్టూర్చాడు భాస్కర్.

“సునంద లేదా?” అనడిగాను, తనుంటే ఈపాటికి సందడి చేస్తూండేది.

"పక్కనున్న పల్లెకెళ్లింది. యీపాటికొచ్చేసిండాల్సింది. చెప్పానుగా తను వొక సేవాసంస్థ తరఫున పనిచేస్తోంది. పల్లెల్లో ఆడవాళ్లల్లో అవగాహన పెంచి వాళ్లను కుటుంబ లీడర్లుగా తయారుచేయడం ఆ సంస్థ ఆశయం. బాగా కష్టపడుతోంది" అన్నాడు చిన్నగా నవ్వుతూ.

యూనివర్సిటిలో భాస్కర్, నేను సహాధ్యాయులం. పీజీతర్వాత భాస్కర్ కేంద్ర సర్వీసులో పెద్ద ఉద్యోగం తెచ్చుకున్నాడు. నేను డాక్టరేట్ చేసి విశ్వవిద్యాలయంలో పంతులుగా స్థిరపడ్డాను. సునందవాళ్లు ముంబైలో స్థిరపడిన తెలుగువాళ్లు. ఆమె సైకాలజిలో పీజి చేసింది.

బయట కారాగిన చప్పుడైంది. సునంద హడావుడిగా వచ్చి "సారీ అండీ. యీరోజే లేటైంది" అంటూ కూర్చుంది. బాగా అలసిపోయినట్టు కనబడింది. రోజంతా తిరిగి కష్టపడినట్టు చెదరిన జుట్టు, నలిగిన దుస్తుల్ని బట్టి తెలుస్తూంది.

"మీ పని యెలా సాగుతోంది?" అన్నాను. రెండేళ్ల క్రితం చూసినప్పటికీ ఇప్పటికీ ఆమెలో వచ్చిన మార్పుని అంచనా వేస్తూ. వయసు నాలుగేళ్లు పెరిగినట్టుంది. ఇక్కడి ప్రజలతో కలసిపోవడానికి నుదిటిమీద పెట్టుకున్న పెద్ద బొట్టు, కట్టుకున్న కాటన్ చీర, బొత్తిగా మేకప్ వేసుకోకపోవడం వీటివల్లకూడా అలా అనిపిస్తూండవచ్చు. ‘పనివొత్తిడి ఆడవాళ్లమీద అధికప్రభావం చూపిస్తుందేమో’ అనుకున్నా.

"చూస్తున్నారుగా... తరాలుగా చదువులేకపోవడంవల్ల వీళ్ల ఆలోచనల్లో మార్పు తీసుకురావడం అంత సులభంగాలేదు" అంది దిగులుగా.

“మనుషుల్ని వొక చెడునుంచి మరొక చెడుకి మార్చినంత సులభంగా చెడునుంచి మంచికి మార్చడం అవుతుందా, అందులోనూ మీ నాగరికులు శతాబ్దాలుగా పక్కనబెట్టిన యీ పల్లెటూళ్లలో” అన్నాడు భాస్కర్ నవ్వుతూ

“ఆవిషయంలో మా నాగరికులకంటే వీళ్లే నయం బాబూ” అంది కొంటెగా నవ్వుతూ.

తరువాత ఇతరకబుర్లలో పడిపోయాము. వంటమనిషి టీ తీసుకొచ్చి సునందకు ఇచ్చింది.

"నువ్వు యిక్కడే యింట్లోనే వుండు. పైనున్న గది పెద్దదే. పైగా దాదాపు రోజంతా మేమిద్దరం బయటే వుంటాము. నీ ప్రాజెక్టు రిపోర్టు రాసేపని నిరభ్యరంతరంగా చేసుకోవచ్చు. గెస్టౌస్ లో నీకేంతోస్తుంది?" అన్నాడు భాస్కర్ మరోసారి టీ తాగాక.

"యీసారికిలా వుండనివ్వు. అయినా రోజూ సాయంత్రం టీ తాగడానికొస్తాగా" అన్నాను

"మీరున్న వారం రోజులూ డిన్నర్ కూడా యిక్కడేచేసేట్టైతేనే మిమ్మల్ని గెస్టౌస్ కి వెళ్లనిస్తాం. అదికూడా అనుకోకుండా యీవారమే నేను పగలు యింట్లోవుండడంలేదు కాబట్టి" అంది సునంద గట్టిగా.

నేనక్కడే రాత్రిభోజనం చేశాక గెస్ట్ హౌస్ చేరుకున్నాను. అదికూడా బ్రిటిష్ వాళ్లు కట్టిందే.

ఫ్యాక్టరీ నదివొడ్డునే ఎత్తుమీద మైదానంలో ఉంది. నాగరికతకు దూరంగా కొండల్లో, అడవిలో ఉన్న ఖనిజాలకు సంబంధించిన ఫ్యాక్టరీకి ఉన్నతాధికారి భాస్కర్. అతని బంగళాకు ఫ్యాక్టరి మధ్య మైలుదూరం, ఈ మధ్యభాగంలో అధికార్లకు, ఇంజనీర్లకు, మిగతా ఉద్యోగులకు క్వార్టర్స్, క్లబ్బు, ఆసుపత్రి, స్కూలు, ఆడిటోరియమ్, పార్కులాంటివి ఉన్నాయి. ఉద్యోగుల అవసరాలు చూడ్డానికి చుట్టుపక్కలనుంచి వచ్చినవారితో ఫ్యాక్టరీకి మరోవైపు కాంక్రీటుఇళ్లు, గుడిసెలు, రేకు షెడ్లతో, దుకాణాలతో ఒక చిన్న బస్తీ వెలసింది. క్వార్టర్స్ లేని చిన్నఉద్యోగులూ ఆ బస్తీలోనే ఉంటారు.

★ ★ ★

ఉదయపునడకకు వెళ్లొచ్చి గదిలో రీసెర్చ్ ప్రాజెక్టు రిపోర్టు పని చూసుకుంటున్నాను. తలుపుమీద వేళ్లచప్పుడై మరో నిముషంలో తలుపు తెరుచుకుంది. గెస్టౌస్ మెస్ నుంచి పలహారం ప్లేటుతో ఒకతను లోపలికొచ్చి "గుడ్మానింగ్ సార్" అంటూ ప్లేటుని టీపాయ్ మీదవుంచి "మీ టిఫిన్ సార్. కాఫీ తెమ్మంటారా? టీ తెమ్మంటారా?" అని అడిగాడు. సన్నగా, పొడవుగా, చామనఛాయ రంగులో, పల్చబడిన జుట్టుతో, వడలిన మొహంతో ఉన్నాడు.

మొహంచూస్తే అతను నాకు తెలిసినవాడిలాగ అనిపించాడు. "టీ" అంటూ పరీక్షగా చూశాను. "సరే సార్" అని వెళ్లిపోయాడు. అతను వెళ్లగానే చప్పున గుర్తొచ్చింది. అతను ఒడ్డెప్ప. ఎన్నేళ్లైంది ఒడ్డెప్పను చూసి. ఇన్నేళ్ల తరువాతకూడా అతన్ని గుర్తుపట్టగలగడం చిత్రంగా అనిపించింది. కొన్ని జ్ఞాపకాలు మనిషి సుప్త చేతనంలో స్థిరపడివుంటాయేమో.

టిఫిన్ తినడం మర్చిపోయి 'ఒడ్డెప్ప టీ పట్టుకుని ఎప్పుడువస్తాడా' అని ఎదురుచూస్తుంటే పాతవిషయాలు గుర్తొచ్చాయి.

ఒడ్డెప్పవాళ్లు నా చిన్నప్పుడు కొన్నేళ్లు మా పల్లెటూళ్లో ఉన్నారు. ఎక్కడినుంచోవచ్చి మాయింటిపక్కన మా ఖాళీ స్థలంలో మానాన్ననడిగి ఒక పూరిల్లు వేసుకుని ఉండేవాళ్లు. అతను నాకంటే ఐదారేళ్లు పెద్ద, ఒక తమ్ముడు, ఇద్దరు చెల్లెళ్లూ ఉండేవాళ్లు. వాళ్ల నాన్న పంటకాలంలో ధాన్యంవ్యాపారుల దగ్గర సహాయకుడుగా పనిచేసేవాడు. మిగతా సమయంలో కమీషన్ మీద చిన్నచిన్న పనులు చేస్తూ బయట తిరుగుతూవుండేవాడు. వాళ్లమ్మ మోతుబర్ల ఇళ్లల్లో దంచడం, ఒలవడంలాంటి పనులు చేసేది. ఒడ్డెప్ప పొద్దునపూట రైస్ మిల్లులో పనిచేస్తూ ఇంటి విషయాలన్నీ చూసుకునేవాడు. వాళ్లకు జరుగుబాటు కష్టంగా ఉండేది. అసలు ఒక కుటుంబం స్థిరనివాసం లేకుండా ఇలా ఊర్లుమారడం నాకు అప్పట్లో వింతగా అనిపించేది. అందుకేనేమో యూనివర్సిటి ఉద్యోగంలో చేరి ఒకేచోట స్థిరపడ్డాను.

ఒడ్డెప్ప నాకంటే ఐదారేళ్లు పెద్దవాడైనా నన్ను మిత్రుడుగా పరిగణించి నాతో సన్నిహితంగా ఉండేవాడు. స్కూలు మధ్యలో మానేసినా అతనిది వయసుకి మించిన లోకజ్ఞానం. సన్నగా వున్నా పనులన్నీ నైపుణ్యంతో చేసేవాడు. అతని ఉంగరాల జుట్టు ప్రత్యేకంగా ఉండేది. వాళ్ల తాతలు బ్రిటిష్ వాళ్లదగ్గర పనిచేశారని, బ్రిటిష్ వాళ్లు వెళ్లిపోయాక అంతా గాడి తప్పిందని, భయం పోయి బలమున్నోడిదే రాజ్యమైందని చెప్పేవాడు. నేను స్కూలునించి రాగానే ఇద్దరం తోటలు, గుట్టలు తిరిగే వాళ్లం.

ఒక్కోరోజు నన్ను ఇంటికెళ్లిపొమ్మని అసురసంధ్య మసకలో కొందరు మోతుబర్ల పొలాల్లో కంకులు, కాయలు, పళ్లూ, కూరలు తెచ్చుకునేవాడు. ఒకసారి నేను 'తప్పుకదా' అంటే ఆ మోతుబర్లెంత చెడ్డవాళ్లో, వారివల్ల తమలాంటివాళ్లెలా పేదలౌతున్నారో వివరించి 'మీరు చేప్పే ధర్మరాజ్యం వచ్చేలోపల మేం ఆకలితో చచ్చిపోతాం' అన్నాడు. వీటి సంగతెలావున్నా అతనివల్ల నాకు పైకి కనబడే సమాజం వెనక దాగివుండే అనేక విషయాల్లో జ్ఞానం కలిగింది. అప్పుడప్పుడు నన్ను 'మీకేం బాబు పెట్టిపుట్టినవాళ్లు, ధర్మంగా వుండగలరు' అనేవాడు.

రైసుమిల్లు యజమాని కూతురు ఇతని చురుకుదనం చూసి అభిమానించడం మొదలుపెట్టింది. ఆమె అడుగుతోందని మాపెరట్లో విరగ్గాస్తున్న లిల్లీ పువ్వులను రోజూ తన చెల్లిచేత మాలగా కట్టించి తీసుకెళ్లి ఆ అమ్మాయికిచ్చేవాడు. కొన్నాళ్ల తరువాత హఠాత్తుగా ఒకరోజు రైసుమిల్లులో పని వదిలేసి అటువైపెళ్లడం మానేసాడు. 'ఎందు'కని అడిగాను.

"ఆ పిల్ల నన్ను ప్రేమిస్తావున్నానని చెప్పి, పెళ్లి చేసుకుందామని అడిగింది" అన్నాడు.

"ఇంకేం, అదృష్టమంటే యిదే. అందుకే పని మానేసావా?" అన్నాను

"యిదేమన్నా సినిమా అనుకున్నావా చినబాబూ. ఆమెది తెలిసే వయసుకాదు. పని పోతేపోయింది, నా ప్రాణాలు కాపాడుకున్నా" అన్నాడు.

రానురానూ కరువుపెరిగి దిగుబళ్లు తగ్గిపోవడం మొదలయ్యాక ఒడ్డెప్ప కుటుంబం అప్పులపాలై ఒక రాత్రి ఊరువిడిచి వెళ్లిపోయింది. ఆతరువాత అతన్నిదే చూడ్డం.

తలుపుతెరుచుకుని మరో కుర్రాడు టీ తీసుకొచ్చి బల్లమీద పెట్టాడు.

"వొడ్డెప్ప యేడీ, అతను యీ గెస్టౌస్లో పనిచేస్తాడా?" అని ఆతృతగా అతన్ని అడిగాను.

"ఔనుసార్, కానీ యింటికెళ్లిపోయాడు సార్" అని కొంచెం తటపటాయించి "యిప్పట్లో రాడు సార్, వొడ్డెప్ప సస్పెన్షన్ లో వున్నాడు, మూడునెల్లైంది" అన్నాడు ఆకుర్రాడు.

నేనాశ్చర్యంగా చూసి "యిందాక టిఫిన్ తెచ్చాడుగా. యెక్కడుంటాడో తెలుసా" అన్నా.

"దూటి నాది సార్. యేదో పనిమీద యిటొచ్చేడు. మరి నేను వేరేపన్లోవుంటే మీకు టిఫినట్టుకొచ్చేడు. పాపం మంచోడు సార్" అని బస్తీలోవుండే ఒడ్డెప్ప ఇంటి గుర్తులు చెప్పాడు.

★ ★ ★

ఆసాయంత్రం నాలుక్కే పని ఆపి, వెతుక్కుంటూ వెళ్లి బస్తీలో ఒడ్డెప్ప ఇల్లు పట్టుకున్నాను. ఇంట్లోనే ఉన్నాడు. వీధి తలుపుదగ్గర రేకుకుర్చీలో ఒక్కడే కూర్చుని వీధిలో ఆడుకుంటున్న పిల్లల్ని నిరాసక్తంగా చూస్తున్నాడు. సన్నటి వీధిలో మూడుగదుల ఇల్లు.

పలకరించి నేనెవరో చెప్పాక కొన్నిక్షణాలకిగాని నన్ను గుర్తుకు తెచ్చుకోలేకపోయాడు.

"చినబాబు యెన్నాళ్లకు చూసినాను" అంటూ సంబరంగా కౌగిలించుకుని ఉన్న ఒక్కకుర్చీలో కూర్చోబెట్టి ఆదరంగా నావి, మా కుటుంబసభ్యులవి పేరుపేరునా యోగక్షేమాలు విచారించాడు. మా వూరిగురించి, వూర్లోవాళ్ల గురించి గుర్తున్నంతవరకూ అడిగాడు.

మేం విడిపోయినప్పట్నుంచీ తనవివరాలు క్లుప్తంగా చెప్పాడు. మనిషిలో ఇదివరకటి శక్తి, హుషారు లేవు. ఉంగరాలజుట్టు పోయింది. చాలామందికిలాగే అతన్దీ జీవితమంతా విడుపులేని పోరాటమే. మానవ నాగరికతాఫలాలు అందక బతుక్కోసం రాజీపడిన అసంఖ్యాకులకు ప్రతీకగా ఉన్నాడు.

ఇప్పుడిక్కడ గెస్టౌస్ లో మెస్ చూసుకుంటున్నాడట. ఎక్కడెక్కడో తిరిగి రాష్ట్రం ఈ చివరన పదేళ్లకిందట కిందామీదాపడి ఈ ఉద్యోగం సంపాయించాడట. జబ్బులుచేసి అతని అమ్మా, నాన్న, చిన్న చెల్లెలు చనిపోయార్ట. భార్య భాస్కర్ బంగళాలో తోటపని చూస్తుంది. ఒడ్డెప్పకు ఇద్దరు కూతుళ్లు, ఒక కొడుకు. అప్పుచేసి పెద్ద కట్నమిచ్చి పెద్దకూతుర్ని పోలీసు కానిస్టేబుల్ కిచ్చి పెళ్లి చేశాడట. పోలీసు ఉద్యోగమే వేరట. వేలు ఖర్చుపెట్టి అల్లుణ్ణి ఫ్యాక్టరి సెక్యూరిటిలో డెప్యుటేషన్ వేయించుకున్నాడట.

ఈ వాతావరణంలో కొడుక్కు సరిగ్గా చదువబ్బలేదని విచారంగా చెప్పాడు. తన కష్టపడి తెచ్చుకున్న ఉద్యోగంతో సంఘంలో కాస్త పైకెగిరినా కొడుక్కు చదువురాకపోవడంతో మళ్లీ తాము కిందికి పడిపోతామన్న భయం అతనిలో కనిపించింది.

'అందరూ యెవురిపనులమీద వాళ్లెళ్లినారు, యింట్లో నేనొక్కడినే వున్నా'నని నొచ్చుకున్నాడు. వద్దన్నా వినకుండా టీ చేసిచ్చాడు.

" ఇంతదూరం నీకీవూర్లో యేంపని?... నువ్వుగూడా కంట్రాట్టులు జేస్తున్నావా... ఆఫీసర్లు, కంట్రాట్టర్లే మా గెస్టౌస్లో దిగుతారు" అని తనే నిర్ధారించాడు. నేను అప్పటికి నవ్వి ఊరుకున్నాను.

ఇద్దరం పాతసంగతులు చాలాసేపు మాట్లాడుకున్నాం.

"ఐతే మీ భాస్కర్ సారు చాలా స్ట్రిక్ట్ అఫీసరట కదా" అన్నాను వర్తమానంలోకి వచ్చి.

"ఔనుబాబు, జాగర్తగా వుండు" అని "ఆయనట్లా కచ్చితంగా వుండడంవల్ల యెవురికి వుపయోగం?" అన్నాడు నిజాన్ని తీర్మానించినట్టుగా.

"స్ట్రిక్టుగా వుంటేనేగదా మీఫ్యాక్టరీకీ మంచిది, అలాంటివాళ్లేగదా కావల్సింది?" అన్నాను

"ముందున్న దయాళుసారు దర్మరాజు చినబాబూ, నాలుగుడబ్బులు మనవిగావనుకుంటే పనులు ఐపోయ్యేవి. మీలాంటి కంట్రాట్టర్లందరూ ఖుషీ. మాకూ నాలుగుడబ్బులొచ్చేవి. యీయనొచ్చాక అన్నీ రూల్సంటాడు. మావేంజీతాల్లే బాబూ, తిండికే కటకట". అతను నన్ను కంట్రాక్టరని భావించి మాట్లాడ్డం నాక్కొంచెం ఇబ్బందిగానే ఉంది.

"మొదట్నించీ గెస్ట్ హౌస్ లోనే వున్నావా?" అడిగాను

"యెక్కడిది బాబూ, రెండేండ్లనించే. అంతకుముందంతా కొలిమి దగ్గరే గదా. అన్నీ పాతకొలుములు, కొత్తగా మార్చాలంటే పైవాళ్లు డబ్బుల్లేవంటారు. వొళ్లు కొరివైపోయింది. రూలుప్రకారం నా వయసును బట్టి అక్కణ్ణుంచి వాళ్లే మార్చాలనుకో. ఐనా దయాళుసారును బతిమాల్తే డబ్బులు తీసుకొని గెస్టౌసుకు మార్చినాడు. ఖర్చయితే ఐంది, ఆరోగ్యం కుదుటబడింది" చొక్కా పైకెత్తి చాతీకాలిన మచ్చలను చూపించాడు.

"నువ్వు సస్పెన్షన్ లో వున్నావని తెలిసింది. నిజమేనా. యేంజరిగింది?" అనడిగాను

కాస్సేపు మాట్లాడకుండా తలవొంచుకున్నాడు. "యేదో జరిగిందిలే. పిల్ల పెండ్లికి తెచ్చిన అప్పుమీద వడ్డీ పెరిగిపోయింది. అప్పిచ్చినోడు యింటిమీద కూచ్చున్నాడు. కంట్రాట్టరు ఫ్యాక్టరీకి తక్కువసరుకు తూకమేసినా డబ్బుకు ఆశపడి వూరుకున్నా. అదంతా వేణుసారు చెప్తేనే చేసినా. దయాళుసారు కంట్రాట్టరూ దోస్తులు. నీకు తెలీదులే, చెయ్యకపోతే ఆయన్తో చిక్కు. యీ బాస్కరుసారు వచ్చినాక యెవురో పిర్యాదుజేస్తే విచారణ జేయించినాడు. అక్కడికీ నావల్ల జరిగింది చిన్నతప్పేనని అందరూ చెప్పినారు. యీయన యెవురిమాటైనా వింటేగదా. ఆరాత్రి డూటీలోవుండిన వేణుసారు అంతానామీదేసి తప్పించుకున్నాడు, యెళ్లిపోయిన దయాళుసారూ సాయంజెయ్యలేదు. యేదిజెరిగినా బీదోడికేగదా తగిలేది. మాలాంటోళ్లకు యిదంతా వొక వూబీ చినబాబూ" గొణుక్కున్నట్టుగా నిదానంగా చెప్పాడు.

"జరిగిందాంట్లో నీ తప్పు లేదనుకుంటున్నావా?" అడిగాను.

"లేకుండా యెట్లుంటుంది" అన్నాడు నెమ్మదిగా. మొహం మ్లానమైంది. జరిగిందానికి పశ్చాత్తాపపడుతున్నట్టే ఉంది.

"యిప్పటికే మూడునెల్లైందంటగదా, యీ కొత్తసారు తొందర్లోనే పోస్టింగిస్తాడా?" అన్నా

"యేమో తెలీదు. యీయన యెక్కడా యెక్కువరోజులు వుండడంటలే చిన్నబాబూ. అప్పటిదాకా ఆపని యీపనీ చేసుకుంటా యెట్లో కాలం యెళ్లదీయాల" అన్నాడు పరిస్తితితో రాజీ పడినట్టుగా.

మరి కాస్సేపు మాట్లాడేక "మళ్లీ వస్తా" అని లేచాను.

అతను చుట్టూ చూసి "నువ్విక్కడికి రాలేవులే. నేనే గెస్టౌస్ కు వస్తుంటా. నీకే సాయంగావాలన్నా అడుగు. యిక్కడంతా నాకు తెలిసినోళ్లే. కానీ మా బాస్కరుసారుతో కొంచెం జాగర్తగావుండు" అని వీధి చివరివరకూ వచ్చి సాగనంపాడు. పెద్దసారు దయ అతనిమీద లేదని తెలిసిన బస్తీజనం 'అతన్ని వెలివేసారా' అన్నట్టుగా ఒడ్డెప్ప తలొంచుకుని నడిచాడు. అన్నిచోట్లావున్న అవినీతిగురించి తెలిసినా పట్టుబడినవాణ్ణి మాత్రమే సమాజం వేరుగా చూడ్డం చిత్రం, 'పట్టుబడనంతవరకూ మన్నిస్తుంది కాబోలు' అనుకున్నాను.

'నాకన్నా ఎక్కువ తెలివి, నైపుణ్యం, చొరవ కలిగిన ఒడ్డెప్ప బతుకంతా పోరాటంతోనే గడవడం, అప్పుడప్పుడు దారితప్పడంకూడా మన సమాజపు ఒక విలోమలక్షణమా!?' అనిపించింది.

★ ★ ★

రెండురోజులు గడిచాయి. నేను రోజూ సాయంత్రం భాస్కర్ ని కలుస్తూనే ఉన్నా అతని దగ్గర ఒడ్డెప్ప ప్రసక్తి తీసుకురావడానికి కుదర్లేదు. ఒడ్డెప్పపట్ల నా అభిమానం చెక్కుచెదరక పోవడం ఆశ్చర్యమనిపించింది. బాల్యస్నేహం తప్పుల్ని పట్టించుకోదేమో. అతను సహజంగా మంచివాడేనన్న విషయాన్ని భాస్కర్ కి ఏవిధంగా చెప్పాలన్నదే తేల్చుకోలేకుండా ఉన్నాను.

మూడోరోజు సాయంకాలం నేను వెళ్లేసరికి భాస్కర్ ఇంటి వరండాలో ఒక పంచాయతి నడుస్తోంది. ఒడ్డెప్ప ఒకపక్కగా గోడకానుకుని తలొంచుకుని నిలబడివున్నాడు. సునంద దగ్గరగా అతని భార్య, కూతురు నేలమీద కూర్చొని ఏడుస్తూ మధ్య మధ్యలో మాట్లాడుతున్నారు. పక్కనే సెక్యూరిటి యూనిఫాంలో ఓ యువకుడు చేతులు కట్టుకుని నిలబడివున్నాడు. అతను ఒడ్డెప్ప అల్లుడుగా నాకు అర్థమైంది. భాస్కర్ కొంచెం వెనకగా కూర్చుని కాగితాలు చూసుకుంటున్నాడు. నన్ను చూసి భాస్కర్ తనదగ్గరికి వచ్చికూర్చోమని పిలిచాడు. ఒడ్డెప్ప నన్ను చూసి, చూడనట్టుగా తలవొంచుకున్నాడు.

సునంద ఒడ్డెప్ప అల్లుడిని ప్రశ్నలడుగుతూ ఒకసారి మెత్తగా మరోసారి గట్టిగా నచ్చజెపుతోంది. కొంతసేపటికి నాకు విషయం అర్థమైంది. ఒడ్డెప్ప అల్లుడు మరో అమ్మాయితో తిరుగుతున్నాడు, పెళ్లికి ముందునుంచే ఇది ఉన్నట్టుంది. ఒడ్డెప్ప భార్య ఈ పంచాయతి పెట్టించింది. సునంద అడిగినప్పుడంతా అతను "అబ్బే లేదమ్మగారూ" అంటూ తాను అమాయకుణ్ణని చెపుతున్నాడు. ఒడ్డెప్ప తనకేమీ సంబంధంలేనట్టుగా ఉన్నాడు.

ఇలా కాసేపు జరిగాక భాస్కర్ కలగజేసుకుని, 'పోలీసుగావుండి ఇలాచేయడం అన్నిరకాలుగానూ తప్పేనని, ఆ జిల్లా పోలీసు సూపరింటెండెంట్ కి ఇతన్ని సరెండర్ చేస్తూ ఇతనిమీద తీవ్రమైన చర్యకు సిఫార్సు చేస్తా'నని అన్నాడు.

దాంతో అతను భాస్కర్ ముందు నేలమీద కూలబడి తప్పు ఒప్పుకుని ఇంకెప్పుడూ అలా చేయనని ప్రమాణం చేశాడు. సునంద మళ్లీ కొంత కౌన్సెలింగ్ చేసి అతనిచేత అనేక హామీలు ఇప్పించుకున్న తరువాత వాళ్లను పంపించేసింది.

మరుసటిరోజు పొద్దున వచ్చినప్పుడు ఒడ్డెప్ప తనే ఆవిషయాన్ని ప్రస్తావించి "నేను నిన్నసాయంత్రం నిన్ను పలకరించలేదు చినబాబూ. నువ్వు అయ్యగార్తో పనుండి వచ్చినట్టున్నావు. నామీద అయ్యగారికి కోపం వుందిగాబట్టి నీపని చెడిపోతుందని పలకరించలేదు, నువ్వేమనుకోలేదు గదా" అని "నువ్వాయన్ను యింటిదగ్గర కల్సుకుంటున్నావంటే యింగ చెప్పేదేముంది. నీపని అయిపోతుంది" అన్నాడు.

నేను నవ్వి "అది సరే, నిన్న నువ్వేమీ మాట్లాడలేదే వొడ్డెప్పా, అల్లుడికి బుద్ధి చెప్పాల్సిందిపోయి అలా వూరికే నిలబడ్డావేం" అన్నాను

"అమ్మగారి అండచూసుకోని మాయావిడ చేసిన ఆగాయిత్యంగాని పోలీసోడంటే ఆమాత్రం పరిచయాలుండవా బాబూ, ఆ వుద్యోగం పవరట్లాటిది" అన్నాడు తాపీగా.

నేను నిరుత్తరుడినై అతనివైపు కొంచెంసేపు చూసి "అలాగంటావేం వొడ్డెప్పా ఆమె నీకూతురు కాదా?" అన్నాను కోపంగా.

"నాకు మాత్రం బాదుండదా బాబు. నాకైనా పెండ్లికి ముందు తెలుసా? మేం చెప్తే యింటాడా? మాజన్మానికి యిన్నేండ్లకు పోలీసోణ్ని అల్లుణ్ణి చేసుకోగలిగినాం. యిది పల్లెగాదు, పట్నంగాదు. యిక్కడోళ్లు అట్లాటిపనులే గొప్పనుకుంటారు. వడ్డీలేని అప్పుమాదిరి లోకంలో మంచొక్కటే కావాలంటే మాలాంటోళ్లకు దొరుకుతుందా" అన్నాడు నిర్లిప్తంగా.

'ఇతనిలో ఇద్దరు మనుషులున్నారా? ఆస్థితిలో ఎవరైనా అంతేనా?' అనుకుంటూ అతనివైపు చూస్తూండిపోయాను.

★ ★ ★

మర్నాడు ఉదయమే ఒడ్డెప్ప ఉత్సాహంగా గెస్ట్ హౌస్ కి వచ్చాడు. "చినబాబూ నువ్వొచ్చిన యేళావిశేషం, నా సస్పెన్సన్ యెత్తేస్తా నిన్న మద్దేన్నం బాస్కరుసారు ఫైలుమీద సంతకంజేసినాడంట. నాది చిన్నతప్పేనని యీ సిచ్చ చాలునని అన్నాడంట. అంతేకాదు, టౌన్లో

మాయావిడ జబ్బుకుజరిగిన ట్రీట్మెంటు డబ్బులుగూడా శాంక్షన్ చేసినాడంట. యెంతైనా యీ బాస్కరుసారు మంచోడు బాబూ" అన్నాడు సంబరంగా

"అంటే నీకు మంచిజేస్తే మంచోడు, లేకపోతే చెడ్డోడా?" అన్నా నవ్వుతూ

"లేదు బాబూ, నిజంగానే మంచోడు. నిజం నిలకడమీద అర్థమైతుంది. నాబార్య ఫైలు యేనాటిదనుకున్నావు? మా పాత దయాళుసారు దీన్ని తొక్కిపెట్టినాడు. ఆయనే వుండుంటే యిట్లా వూరికే చేసేవాడా? పనయ్యేదానికి మళ్లా తప్పుదారిలో నడిచేవాణ్ణి, యేంజెయ్యాల, అవసరాలట్లాటివి. దేవునిదయవల్ల మీకా దరిద్రం లేదు బాబూ" అన్నాడు.

ఆరోజు మధ్యాన్నం వచ్చి నన్ను వాళ్లింటికి భోజనానికి తీసుకెళ్లి భార్యాపిల్లలకి పరిచయంచేశాడు.

★ ★ ★

ఆ వారాంతంలో ఫ్యాక్టరీ స్కూల్లో ఫంక్షన్ జరిగింది. ముఖ్యఅతిథిగా ఉండడానికి నన్ను బలవంతంగా ఒప్పించాడు భాస్కర్. ఆ సాయంత్రం స్టేజీమీద అతిథుల్తోపాటు భాస్కర్ పక్కన నన్నూ కూర్చోబెట్టారు. స్కూలుపిల్లలు, తల్లిదండ్రులు, ఉద్యోగులు పెద్దసంఖ్యలోనే వచ్చారు. ఒడ్డెప్ప ప్రేక్షకుల్లో ఒకమూలన నిలబడి స్టేజివైపు చూస్తూండడం గమనించాను. సభలో భాస్కర్ 'నేను ప్రొఫెసర్ నని, మేమిద్దరం క్లాస్ మేట్లమని, మంచి మిత్రులమని, తన ఆహ్వానం మీద నేను వచ్చానని,' నాగురించి వివరంగా పరిచయం చేశాడు. పిల్లలకు ప్రైజులు నాచేత, సునందచేత ఇప్పించారు. నన్ను మాట్లాడమన్నపుడు నేను చదువు అవసరాన్ని, దానిద్వారా నేర్చుకోవలసిన విలువలగురించి క్లుప్తంగా మాట్లాడి కూర్చున్నాను. సభానంతరం మాకు అక్కడే ఏర్పాటు చేసిన విందులో భోంచేసి రాత్రికి గెస్ట్ హౌస్ చేరుకున్నాను.

ఆ మరుసటిరోజే నా తిరుగుప్రయాణం. ఆ రోజు ఆదివారంకావడంతో నన్ను లగేజితో సహా బంగళాకొచ్చేసి అక్కడినుంచే రైల్వేస్టేషన్ కెళ్లమని సునంద, భాస్కర్ లు గట్టిగాచెప్పారు. పొద్దున్నే బ్రేక్ ఫాస్టయ్యాక సామాన్లు సర్దుకుంటుండగా ఒడ్డెప్ప వచ్చాడు. నేను వెళ్లిపోతున్నాననే బెంగ అతని మొహంలో కనిపిస్తూంది. నేను కలిసినప్పట్నుంచి మా బాల్యపురోజులన్నీ నెమరువేసుకున్నాము. అతని చివరి సంతోషపు రోజులవే.

సామాన్లు సర్దడం అయ్యాక గోడకానుకుని నిల్చుని "నువ్వు బలేవోడివి చినబాబూ, మా బాస్కరుసారు నీకంత దోస్తని నాకు చెప్పకుండా దాచినావు. ఆయనగురించి అనౌసరంగా యేదేదో మాట్లాడినాను" అన్నాడు నిష్టూరంగా

నేను నవ్వి "నువ్వే నన్ను చెప్పనివ్వకుండా కంట్రాక్టరును చేశావు" అన్నా.

"వోమాటడిగేదా చినబాబూ? నువ్వు నాగురించి బాస్కరుసారుకు చెప్పి సిఫార్సు చేసినావుగదా? అందుకేగదా ఆయన సస్పెన్సన్ యెత్తేసి నాఫైళ్లన్నీ సంతకంబెట్టింది?" అన్నాడు.

డ్రైవర్ గదిలోకి వచ్చి సామాను తీసుకెళ్లాడు.

“నిజం చెబితే నమ్ముతావా వొడ్డెప్పా? నీగురించి భాస్కర్ కి చెప్పడానికి నాకింతవరకు వీలే కుదర్లేదు. నీ పనులన్నీ అతనికి అతనే చేశాడు. అందులో నా ప్రమేయమే లేదు. ఐతే ముందు ముందు ఆయన్నించి నీకే సమస్యా రాకుండా యీరోజు అతనికి నీగురించి చెబుదామనుకుంటున్నాను" అన్నాను బ్యాక్ ప్యాక్ తగిలించుకుంటూ.

"వొద్దు చిన్నబాబూ చెప్పొద్దు, యిట్లావుండడమే మంచిది" అభ్యర్థనగా అని నేను వారిస్తున్నా వినకుండా నా బ్యాక్ ప్యాక్ తీసుకుని ముందుకు నడిచాడు.

***

Click here to share your comments on this story